

An scoil agus an saol sóisialta

Ceist 1

Beidh tú ag féachaint ar ball ar thuairisc faoi dhaltaí scoile. Féach féin agus an duine in aice leat ar na focail seo a bheidh le cloisteáil sa mhír. An féidir libh na focail Ghaeilge a cheangal leis na focail Bhéarla?

1. foghlaim	a. <i>mark</i>
2. an idirbhliain	b. <i>transition year</i>
3. sláinte intinne	c. <i>being eased</i>
4. an ghné shóisialta	d. <i>distance learning</i>
5. lorg	e. <i>feedback</i>
6. cianfhoghlaim	f. <i>learning</i>
7. uaslódáil	g. <i>mental health</i>
8. íoslódáil	h. <i>upload</i>
9. aiseolas	i. <i>the social aspect</i>
10. á maolú	j. <i>download</i>

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Anois, féach ar an tuairisc den chéad uair le feiceáil an féidir leat na focail sin a aithint sa mhír nuachta.

Ceist 2

Féach ar an tuairisc den dara huair agus bain úsáid as na focail ó cheist 1 thuas chun cur síos a dhéanamh don duine in aice leat ar ábhar na míre.

Ceist 3

Féach ar an tuairisc arís. An bhfuil na ráitis seo fíor nó bréagach?

1. 300,000 dalta scoile na chéad bhliana atá ar ais ar scoil.
2. Beidh tacaíocht bhreise ag teastáil ó dhaltaí scoile go ceann roinnt blianta le dul i ggleic le cúrsaí ríomhaireachta.
3. Tá Gemma Davey agus Sarah Dowling sona a bheith ar ais ar scoil.
4. Tá scileanna teicneolaíochta na ndaltaí níos fearr anois mar gheall ar an gcianfhoghlaim.

5. Thug an scoil ríomhaire glúine do gach dalta sa scoil.
6. Dúirt an tAire Sláinte go mbeidh níos mó srianta á maolú amach anseo.

Ceist 4 Bí ag obair leis an duine in aice leat.

Féachaigí ar an sliocht ó script na míre thíos – tá an t-urú fágtha ar lár sé huaire ann. An féidir libh gach urú a chur san áit chuí? Éistigí leis an tuairisc arís ansin le feiceáil an raibh an ceart agaibh.

Mary Joyce, Múinteoir Gaeilge

I dáiríre, gach uile scoláire beo atá againn sa scoil seo, tá siad uilig in ann anois uaslódáil, íoslódáil, taighde a dhéanamh ar an idirlíon, glacadh le haiseolas agus ríomhphost a chur chuig an múinteoir agus fanacht go faighidís freagra. Is iontach an rud é sin a bheith acu ar fad. Agus, fiú na gasúir atá amuigh faoin tuath, rinne muid cinnte go beadh *Chromebook* ag gach uile dhuine a raibh sé ag teastáil uathu. So, tháinig siad isteach agus phioc siad suas ríomhaire glúine nó *Chromebook* ón scoil, ar iasacht. Agus, caithfidh mé a rá, tá siad an-mhaith a tabhairt ar ais inniu, don scoil, mar ‘go raibh maith agat’ a rá leis an scoil, a thug tacaíocht dóibh.

Máire T. Ní Mhadaoin

Lá ar leith ar dóigh an lá inniu don scoil seo agus do scoileanna na tíre agus na daltaí uilig fillte ar an foghlaim sa seomra ranga. Céim thábhachtach a thóg an tAire Sláinte ar na srianta a bheith á maolú inniu, ach céim go bhfuil gá le cúram léi chomh maith, a deir sé.

Máire T. Ní Mhadaoin, Nuacht TG4 i Baile Átha an Rí.

Ceist 5 ‘...an-mhaith...’ ACH ‘...an-sásta...’

Agus féach: an-aosta.

Bain úsáid as na samplaí thuas chun na rialacha a bhaineann le ‘an-’ a léiriú.

Ceist 6 Pléigh na ceisteanna leis na daoine eile i do ghrúpa:

1. Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach, do do shláinte, do chuid cairde a fheiceáil?
2. Ar fhoghlaim tú aon scil úr le linn na dianghlasála?
3. Cad é an chéad rud a dhéanfaidh tú nuair a bheidh muid saor ón bpaindéim seo?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
f	b	g	i	a	d	h	j	e	c

Ceist 2

Féach an script.

Ceist 3

1. Bréagach. Daltaí idir an chéad bhliain agus an idirbhliain.
2. Bréagach. Beidh tacaíocht bhreise ag teastáil le dul i ngleic le sláinte intinne na ndaltaí.
3. Fíor.
4. Fíor.
5. Bréagach. Thug siad ríomhaire glúine do gach duine a raibh ceann ag teastáil uathu.
6. Bréagach. Deir sé go gcaithfidh muid a bheith cúramach fiú agus na srianta a bheith á maolú.

Ceist 4

Mary Joyce, Múinteoir Gaeilge

I ndáiríre, gach uile scoláire beo atá againn sa scoil seo, tá siad uilig in ann anois uaslódáil, íoslódáil, taighde a dhéanamh ar an idirlíon, glacadh le haiseolas agus ríomhphost a chur chuig an múinteoir agus fanacht go **bh**faighidís freagra. Is iontach an rud é sin a bheith acu ar fad. Agus, fiú na gasúir atá amuigh faoin tuath, rinne muid cinnte go **m**beadh *Chromebook* ag gach uile dhuine a raibh sé ag teastáil uathu. So, tháinig siad isteach agus phioc siad suas ríomhaire glúine nó *Chromebook* ón scoil, ar iasacht. Agus, caithfidh mé a rá, tá siad an-mhaith a **d**tabhairt ar ais inniu, don scoil, mar 'go raibh maith agat' a rá leis an scoil, a thug tacaíocht dóibh.

Máire T. Ní Mhadaoin

Lá ar leith ar ndóigh an lá inniu don scoil seo agus do scoileanna na tíre agus na daltaí uilig fillte ar an **bh**foghlaim sa seomra ranga. Céim thábhachtach a thóg an tAire Sláinte ar na srianta a bheith á maolú inniu, ach céim go bhfuil gá le cúram léi chomh maith, a deir sé.

Máire T. Ní Mhadaoin, Nuacht TG4 i **m**Baile Átha an Rí.

Ceist 5

Séimhítear an consan a leanann **an-** seachas *d, t, l, s, n*. Ní thagann aon athrú ar an nguta tar éis **an-**.

Ceist 6

Is féidir gach beirt a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

Siún Nic Gearailt

Anois, don gcéad uair i mbliana, tá an fhoghlaim sa seomra ranga ar ais arís do dhaltaí meánscoile an Stáit. Suas le 300,000 dalta idir an chéad bhliain agus an idirbhliain atá anois ar ais ar scoil don gcéad uair ón Nollaig. Beidh tacaíochtaí do shláinte intinne ag teastáil do dhaltaí go ceann roinnt mhaith blianta, dar le príomhoide amháin a labhair le Nuacht inniu.

Máire T. Ní Mhadaoin

Tús le maolú ar shrianta leibhéal a cúig. Tús leis an bhfoghlaim sa seomra ranga arís do na céadta míle dalta. Ní hí an fhoghlaim, ar ndóigh, bun agus barr shaol na scoile. Tá an ghné shóisialta agus na cairde ríthábhachtach. De bharr go raibh sin in easnamh le roinnt míonna, beidh tacaíochtaí ag teastáil, a dúradh inniu.

Cathal Moore, Príomhoide Choláiste na Toirbhirte

Tá go leor cainte ó thaobh na sláinte, ó thaobh sláinte fhisiciúil faoi COVID fada, ach beidh ... tá tionchar aige seo ar na daoine óga, ar a sláinte intinne. Táimid ar fad dóchasach go mbeidh stop le COVID-19 go luath, ach nuair atá stop curtha leis agus nuair atáimid 100% ceart go leor arís, caithfidh a bheith ag breathnú amach go háirithe do na daoine óga, agus cabhrú leo, agus beidh tacaíocht ag teastáil do roinnt blianta, i mo thuairimse.

Máire T. Ní Mhadaoin

Tá aon chéad déag dalta sa scoil seo, agus tá lucht na chéad bhliana breá sásta a bheith ar ais inniu.

Gemma Davey, Bliain a haon, Coláiste na Toirbhirte

Tá mé an-sásta a bheith ar ais ar scoil, mo chairde a fheiceáil agus na múinteoirí a fheiceáil freisin.

Sarah Dowling, Bliain a sé, Coláiste na Toirbhirte

Tá atmaisféar an-mhaith sa scoil seo inniu. Tá na daltaí go léir an-sásta a bheith ar ais. Agus, is maith liom é . . . a fheiceáil ... na daoine níos óige. Tá siad an-ghleoite.

Máire T. Ní Mhadaoin

Cé go bhfuil inní ann faoin lorg a d'fhág an chianfhoghlaim ar dhéagóirí áirithe, tá an taobh eile den scéal ann freisin.

Mary Joyce, Múinteoir Gaeilge

I ndáiríre, gach uile scoláire beo atá againn sa scoil seo, tá siad uilig¹ in ann anois uaslódáil, íoslódáil, taighde a dhéanamh ar an idirlíon, glacadh le haiseolas agus ríomhphost a chur chuig an múinteoir agus fanacht go bhfaighidís freagra. Is iontach an rud é sin a bheith acu ar fad. Agus, fiú na gasúir atá amuigh faoin tuath, rinne muid cinnte go mbeadh *Chromebook* ag gach uile dhuine a raibh sé ag teastáil uathu. So, tháinig siad isteach agus phioc siad suas ríomhaire glúine nó *Chromebook* ón scoil, ar iasacht. Agus, caithfidh mé a rá, tá siad an-mhaith á dtabhairt ar ais inniu, don scoil, mar 'go raibh maith agat' a rá leis an scoil, a thug tacaíocht dóibh.

Máire T. Ní Mhadaoin

Lá ar leith ar ndóigh an lá inniu don scoil seo agus do scoileanna na tíre agus na daltaí uilig fillte ar an bhfoghlaim sa seomra ranga. Céim thábhachtach a thóg an tAire Sláinte ar na srianta a bheith á maolú inniu, ach céim go bhfuil gá le cúram léi chomh maith, a deir sé.

---

¹ uile an leagan caighdeánach

Máire T. Ní Mhadaoin, Nuacht TG4 i mBaile Átha an Rí.